

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
V kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-46-06

Druk nr 484
Warszawa, 10 kwietnia 2006 r.

Pan
Marek Jurek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks
postępowania cywilnego oraz
niektórych innych ustaw.**

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem

(-) Kazimierz Marcinkiewicz

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 17:

a) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, a w postępowaniu w sprawach gospodarczych sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania i o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami oraz spraw o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,”

b) po pkt 4¹ dodaje się pkt 4² i 4³ w brzmieniu:

„4²) o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną,

- 4³) o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji.”;
- 2) art. 108¹ otrzymuje brzmienie:
„Art. 108¹. Jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.”;
- 3) po art. 130⁴ dodaje się art. 130⁵ w brzmieniu:
„Art. 130⁵. W wypadkach, o których mowa w art. 130-130⁴, zarządzenia może wydać także referendarz sądowy.”;
- 4) w art. 139 § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Pisma dla osób prawnych, organizacji, osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru albo ewidencji na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze albo w ewidencji zmiany adresu, a w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu – pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane.”;
- 5) w art. 174:
a) w § 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda.”,
b) dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 4, sąd zawiadamia syndyka albo zarządcę o trwającym postępowaniu, wyznaczając mu odpowiedni termin do wstąpienia do tego postępowania. Brak oświadczenia syndyka albo zarządcy w wyznaczonym terminie uznaje się za odmowę wstąpienia do postępowania.”;

6) w art. 180 w § 1 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) w razie gdy postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda.”;

7) w art. 182 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd umarza postępowanie zawieszone na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy, jak również z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu roku od daty postanowienia o zawieszeniu. Ponadto sąd umorzy postępowanie w razie stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie roku od daty postanowienia o zawieszeniu z tej przyczyny. Sąd także umorzy postępowanie w razie śmierci strony po upływie lat pięciu od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny.”;

8) po art. 182 dodaje się art. 182¹ w brzmieniu:

„Art. 182¹. § 1. Jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku pozwanego, a postępowanie dotyczy masy upadłości, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Postanowienie może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Przepisu art. 108 § 1 nie stosuje się.

- § 2. W przypadku ponownego wytoczenia powództwa w terminie trzech miesięcy po prawomocnej odmowie uznania wierzytelności, uchyleniu, prawomocnym zakończeniu albo umorzeniu postępowania upadłościowego, zachowane zostają skutki, jakie ustawa wiąże z poprzednio wytoczonym powództwem. Postępowanie dowodowe nie wymaga powtórzenia.
- § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku zmiany postanowienia o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego na postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu.”;

9) art. 202 otrzymuje brzmienie:

„Art. 202. Niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Sąd nie bada z urzędu tej niewłaściwości również przed doręczeniem pozwu. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.”;

10) w art. 214 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:

„§ 2. Sąd może skazać na grzywnę stronę, jeżeli powołała się w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy. Grzywnie podlega również strona, która w określonym przez sąd terminie nie wykaże prawdziwości powyższych okoliczności.

- § 3. Jeżeli nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy, zostały powołane w złej wierze przez pełnomocnika strony albo pełnomocnik strony nie wykazał prawdziwości powołanych uprzednio przez siebie okoliczności, sąd może skazać na grzywnę pełnomocnika.”;
- 11) w art. 364 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
 „§ 2. Postanowienia, o których mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.”;
- 12) w art. 394 w § 1:
 a) po pkt 4¹ dodaje się pkt 4² w brzmieniu:
 „4²) stwierdzenie prawomocności orzeczenia;”,
 b) pkt 5 otrzymuje brzmienie:
 „5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia;”;
- 13) w art. 398²² § 1 i 2 otrzymują brzmienie:
 „Art. 398²². § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego, co do istoty sprawy, orzeczenie kończące postępowanie, orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4², 5, 6, 7, 8 i 9, a także orzeczenie co do nadania klauzuli wykonalności, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skargę rozpoznaje sąd, w którym wydano zaskarżone orzeczenie.
 § 2. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc, z wyjątkiem orzeczenia co do nadania klauzuli wykonalności.”;

14) art. 479¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami, w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej (sprawy gospodarcze). Zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron stosunku cywilnego po jego powstaniu nie wyłącza zastosowania przepisów niniejszego działu.

§ 2. Sprawami gospodarczymi, w rozumieniu niniejszego działu, są także sprawy:

- 1) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291-300 i art. 479-490 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037, z późn. zm.³⁾),
- 2) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub naprawienie szkody z tym związanej oraz zakazanie lub ograniczenie działalności zagrażającej środowisku,
- 3) należące do właściwości sądów na podstawie przepisów o ochronie konkurencji, prawa energetycznego, prawa telekomunikacyjnego, prawa pocztowego oraz przepisów o transporcie kolejowym,
- 4) przeciwko przedsiębiorcom o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.”;

15) po art. 479¹ dodaje się art. 479^{1a} w brzmieniu:

„Art. 479^{1a}. W sprawach gospodarczych rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu, przepisy o innych postępowaniach odrębnych stosuje się w zakresie, w którym nie są one sprzeczne z przepisami tego działu.”;

16) art. 479² otrzymuje brzmienie:

„Art. 479². § 1. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

§ 2. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się w sprawach dotyczących działalności wytwórczej osób fizycznych w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.”;

17) art. 479³ uchyla się;

18) w art. 479⁴ dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:

„§ 2. W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w razie zmiany okoliczności powód może żądać, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć żądanie

pozwu o świadczenia za dalsze okresy. Przepisów art. 194-196 i art. 198 nie stosuje się.

§ 3. Przepisów art. 5, art. 177 § 1 pkt 5, art. 178, art. 205, art. 212 zdanie drugie i trzecie, art. 492¹ § 1, art. 499 pkt 4 i art. 502¹ § 1 nie stosuje się.”;

19) art. 479⁷ uchyla się;

20) po art. 479⁸ dodaje się art. 479^{8a} w brzmieniu:

„Art. 479^{8a}. § 1. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca stronie pismo bez wzywania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. Zarządzenie o zwrocie pisma powinno zawierać wskazanie braków, jakimi pismo było dotknięte, oraz pouczenie o skutkach jego ponownego wniesienia.

§ 3. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może wnieść je ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

§ 4. Przepisu § 2 w zakresie pouczenia o skutkach ponownego wniesienia pisma i przepisu § 3 nie stosuje się w wypadku, gdy strona reprezentowana jest przez adwokata, radcę praw-

nego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.

§ 5. Inne pisma procesowe złożone w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, które nie mogą otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, wniesione przez stronę reprezentowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa podlegają zwrotowi bez wzywania do ich poprawienia lub uzupełnienia. Sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, sprzeciw od nakazu zapłaty sąd odrzuca.

§ 6. W wypadkach, o których mowa w § 1 i 5, zarządzenia może wydać także referendarz sądowy.”;

21) w art. 479⁹ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W toku sprawy strona reprezentowana przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego jest obowiązana doręczać odpisy pism procesowych z załącznikami bezpośrednio stronie przeciwnej. Do pisma procesowego wniesionego do sądu strona dołącza dowód doręczenia drugiej stronie odpisu pisma albo dowód wysłania go przesyłką poleconą. Pisma, do których nie dołączono dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą, podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku.”;

22) art. 479¹⁰ otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹⁰. Sąd na wniosek strony zarządza odbycie posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych także wtedy, gdy mogą być ujawnione oko-

liczności stanowiące tajemnicę jej przedsiębiorstwa.”;

23) art. 479¹¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹¹. Sąd umarza postępowanie zawieszone z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu sześciu miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu.”;

24) art. 479¹² otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹². § 1. W pozwie powód jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaze, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynika później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od czasu, gdy powołanie ich stało się możliwe lub wynikała potrzeba ich powołania.

§ 2. Powód powinien dołączyć do pozwu odpis reklamacji lub wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania wraz z dowodem doręczenia albo wysłania go pozwanemu przesyłką poleconą oraz odpisy pism świadczących o próbie wyjaśnienia spornych kwestii w drodze rokowań.

§ 3. W razie niezłożenia odpisu wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania lub reklamacji wraz z dowodem doręczenia albo wysłania go pozwanemu przesyłką poleconą, stosuje się przepis art. 479^{8a}.

§ 4. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub w części tę stronę, która przez zaniechanie czynności wymienionych w § 2 przyczyniła się do zbędnego wytoczenia sprawy lub wadliwego określenia jej zakresu.”;

25) w art. 479¹³ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są wynikiem niedozwolonych praktyk ograniczających konkurencję lub samodzielność przedsiębiorców, albo gdy wymaga tego ochrona produkcji należytej jakości.”;

26) art. 479¹⁴ otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹⁴. § 1. W sprawach, w których sąd nie wydał nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym, pozwany jest obowiązany do wniesienia odpowiedzi na pozew w terminie dwutygodniowym od otrzymania pozwu. Odpowiedź na pozew wniesiona po terminie podlega zwrotowi.

§ 2. W odpowiedzi na pozew pozwany jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaze, że ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od czasu, gdy powołanie ich stało się możliwe lub powstała

potrzeba ich powołania. Przepis art. 479¹² § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

§ 4. Do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami.”;

27) po art. 479¹⁴ dodaje się art. 479^{14a} i art. 479^{14b} w brzmieniu:

„Art. 479^{14a}. Do zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty przepis art. 479¹⁴ § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479^{14b}. Dowód z przesłuchania stron sąd może dopuścić jedynie na wniosek. Przepisy art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2 stosuje się odpowiednio.”;

28) art. 479¹⁷ otrzymuje brzmienie:

„Art. 479¹⁷. § 1. Sąd może wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo oraz gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń, zgłoszonych wniosków dowodowych i zarzutów – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne.

§ 2. Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo.

§ 3. W przypadkach, o których mowa w § 1, postanowienia dowodowe sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym.”;

29) po art. 479¹⁹ dodaje się art. 479^{19a} w brzmieniu:

„Art. 479^{19a}. W sprawach o roszczenia pieniężne albo świadczenia innych rzeczy zamiennych wyrok sądu pierwszej instancji z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona wyrokiem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika do depozytu sądowego wystarczy do zabezpieczenia. Jeżeli wyrok zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. Przepis art. 492 § 2 stosuje się odpowiednio.”;

30) w art. 497¹ dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Zarządzenia może wydać także referendarz sądowy.”;

31) w art. 505¹⁴ uchyla się § 2;

32) w art. 509¹ § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Czynności w postępowaniu rejestrowym może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy.”;

33) w art. 781:

a) po § 1 dodaje się § 1¹ w brzmieniu:

„§ 1¹. Tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1, 1¹, 3-6 i § 3, klauzulę wykonalności może nadać także referendarz sądowy, z wyłączeniem przypadków wymienionych w art. 778¹, 787, 787¹, 788, 789.”,

b) § 3 i 3¹ uchyla się.

Art. 2. W ustawie z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz. U. Nr 33, poz. 175, z późn. zm.⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. Rozpoznawanie spraw gospodarczych powierza się sądom rejonowym i sądom okręgowym, w których tworzy się odrębne jednostki organizacyjne (sądy gospodarcze).”;

2) art. 2 otrzymuje brzmienie:

„Art. 2. 1. Sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.

2. Ponadto sprawami gospodarczymi są sprawy:

- 1) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291-300 i art. 479-490 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych,
- 2) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku,
- 3) między organami przedsiębiorstwa państwowego,
- 4) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór,
- 5) z zakresu postępowania o poprawie gospodarki przedsiębiorstwa państwowego oraz jego upadłości,
- 6) z zakresu prawa upadłościowego i naprawczego,

- 7) o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, którymi są orzeczenia sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem,
 - 8) inne, przekazane przez odrębne przepisy.
3. Nie są sprawami gospodarczymi sprawy o podział majątku wspólnego wspólników po rozwiązaniu spółki cywilnej.”

Art. 3. W ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807, z późn. zm.⁵⁾) w art. 29 w ust. 3 po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

- „5) pouczenie o skutkach zaniedbania ujawnienia w ewidencji zmian określonych w art. 139 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.²⁾).”

Art. 4. 1. W sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, przepisy dotychczasowe, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

2. Przepisy art. 108¹, art. 364, art. 394, art. 479¹⁰, art. 479¹³, art. 497¹, art. 509¹, art. 781, art. 795¹ w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się z dniem wejścia w życie ustawy.

3. Przepisy art. 174 i art. 182¹ w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się z dniem wejścia w życie ustawy, przy czym, jeżeli zdarzenie, o którym mowa w art. 182¹ § 2, nastąpiło przed dniem wejścia w życie ustawy, termin trzymiesięczny przewidziany w tym przepisie rozpoczyna bieg od dnia wejścia w życie ustawy.

4. Przepis art. 479¹¹ w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do postępowań zawieszonych po dniu wejścia w życie ustawy.

5. Przepisy art. 214 § 2 i 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do zdarzeń, które nastąpiły po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

-
- 1) Niniejszą ustawą zmienia się ustawę z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych oraz ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.
 - 2) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258 oraz z 2006 r. Nr 12, poz. 66.
 - 3) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 102, poz. 1117, z 2003 r. Nr 49, poz. 408 i Nr 229, poz. 2276 oraz z 2005 r. Nr 132, poz. 1108, Nr 183, poz. 1538 i Nr 184, poz. 1539.
 - 4) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1989 r. Nr 41, poz. 229, z 1990 r. Nr 14, poz. 88 oraz z 1997 r. Nr 121, poz. 769 i poz. 770.
 - 5) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 281, poz. 2777, z 2005 r. Nr 33, poz. 289, Nr 94, poz. 788, Nr 143, poz. 1199, Nr 175, poz. 1460, Nr 177, poz. 1468, Nr 178, poz. 1480, Nr 179, poz. 1485, Nr 180, poz. 1494 i Nr 183, poz. 1538 oraz z 2006 r. Nr 17, poz. 127.

UZASADNIENIE

1. Cel i założenia projektowanej ustawy

Zasadniczym celem projektowanej ustawy jest usprawnienie i racjonalizacja przebiegu postępowania cywilnego, w szczególności postępowania w sprawach gospodarczych, a w konsekwencji przyspieszenie merytorycznego rozpoznawania tych spraw. Jakość i czas sądowego rozstrzygnięcia sporów w sprawach gospodarczych – zasadniczego elementu w szerszym procesie dochodzenia i zaspakajania na drodze prawnej wierzytelności powstałych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą – stanowi w opinii wielu ekspertów jeden z istotnych składników „otoczenia” gospodarki. Długość i stopień uciążliwości tego procesu w sposób istotny wpływa na warunki rozwoju i funkcjonowania przedsiębiorczości. Postulaty usprawnienia i skrócenia czasu trwania postępowań sądowych w sprawach gospodarczych od dłuższego czasu zgłaszane są również przez środowiska skupiające przedsiębiorców.

Zamierzone usprawnienie i przyspieszenie postępowań sądowych w sprawach cywilnych i gospodarczych ma na celu realizację konstytucyjnego prawa do sądu. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Analogicznie prawo to formułowane jest w podstawowych aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do ochrony praw człowieka, ratyfikowanych przez państwo polskie – art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Jak podkreśla się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, prawo do sądu, tak w ujęciu konstytucyjnym, jak i prawnomiędzynarodowym, nie może być sprowadzane jedynie do aspektu formalnego, związanego z dostępnością drogi sądowej „w ogóle”. Prawo to zawiera w swojej treści również gwarancje skutecznej ochrony praw na drodze sądowej. Jednym z zasadniczych warunków efektywnego zapewnienia ochrony prawnej, umożliwiającej rze-

czywistą realizację słuszných praw i interesów uprawnionego, jest udzielenie takiej ochrony bez zbędnej zwłoki. Zbyt długi upływ czasu od momentu zgłoszenia żądania ochrony do chwili jego merytorycznego rozstrzygnięcia może zniweczyć wszelkie pozytywne skutki formalnie udzielonej ochrony prawnej.

Projektowana ustawa zakłada osiągnięcie powyżej przedstawionych celów przez wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych zmierzających w trzech, ostatecznie zbieżnych i dopełniających się kierunkach.

Kierunek pierwszy polega na wykreowaniu instytucji procesowych, w szczególności przez zmodyfikowanie i udoskonalenie instytucji już istniejących, które bezpośrednio zmierzają do przyspieszenia i usprawnienia toku procesu gospodarczego. W tym kontekście wymienić należy konstrukcje mające na celu szerszą niż do tej pory realizację zasady koncentracji materiału dowodowego, definitywne ustalenie, z chwilą wymiany pierwszych pism procesowych, ram podmiotowych i przedmiotowych procesu, większe zdyscyplinowanie stron procesu i ich pełnomocników, radykalne ograniczenie czynności procesowych o charakterze formalnym, a w efekcie znaczne skrócenie w toku procesu etapów pośrednich, oddzielających żądanie ochrony prawnej zgłoszone przez powoda w formie powództwa od jego merytorycznego rozpoznania przez sąd, w końcu zapewnienie powodowi tymczasowej ochrony prawnej już z chwilą merytorycznego rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Założenia te realizują w szczególności zmiany legislacyjne rozszerzające i ujednolicające w całym postępowaniu gospodarczym zasady tak zwanej prekluzji dowodowej (art. 479¹² § 1, art. 479¹⁴ § 2, art. 479^{14a}, art. 479^{14b}, uchylenie art. 505¹⁴ § 2), wyłączające zasadniczo dopuszczalność przekształceń podmiotowych i przedmiotowych w toku procesu, możliwość wytoczenia powództwa wzajemnego oraz ograniczające możliwość podniesienia zarzutu potracenia (art. 479⁴ § 2, art. 479¹⁴ § 3 i 4), przyznające sądowi prawo ukarania grzywną strony lub pełnomocnika, która, powołując się w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, zmierza do przewlekłości postępowania (art. 214 § 2 i 3), upraszczające i przyspieszające kontrolę formalną pism procesowych (art. 479^{8a}), wzmacniające zasady kontrydiktoryjności i dyspozycyjności (art. 479⁴ § 3, art. 479¹⁰), wyłączające kom-

petencje sądów do badania z urzędu tak zwanej niewłaściwości usuwalnej (art. 202), skracające terminy spoczywania spraw bez biegu oraz ograniczające podstawy zawieszenia spraw gospodarczych (art. 182 § 1, art. 479⁴ § 3, art. 479¹¹), rozszerzające możliwość wyrokowania na posiedzeniu niejawnym (art. 479¹⁷), w końcu przyznające wyrokom sądów pierwszej instancji, zasądzającym świadczenie pieniężne albo świadczenie innych rzeczy zamiennych, walor tytułu zabezpieczającego, wykonalnego bez konieczności nadawania mu klauzuli wykonalności (art. 479^{19a}).

Drugi kierunek projektowanych zmian zmierza do wprowadzenia rozwiązań klaryfikujących i porządkujących konstrukcje procesowe istniejące na obszarze procesu gospodarczego, a tym samym ograniczenia obszaru sporów i wątpliwości interpretacyjnych, wpływających negatywnie na sprawność całego postępowania. Dotyczy to regulacji odnoszących się do zastępczego doręczania pism procesowych przedsiębiorcom (art. 139 § 3), normujących tryb postępowania w przypadku ogłoszenia upadłości stron procesu (art. 174 § 1 pkt 4 i § 3, art. 180 § 1 pkt 5, art. 182¹), precyzujących zakres pojęcia sprawy gospodarczej i pojęcie przedsiębiorcy oraz kognicję sądu gospodarczego, a także wzajemny stosunek postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych do innych postępowań odrębnych (art. 479¹ § 1 i 2, art. 479^{1a}, art. 479², art. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych), wyznaczających właściwość rzeczową sądów gospodarczych (zmiana art. 17 przy równoczesnym uchyleniu przepisów szczególnych zawartych w art. 479³), likwidujących konstrukcję szczególnej zdolności sądowej w postępowaniu przed sądem gospodarczym (uchylenie art. 479⁷). Do tej grupy zmian zaliczyć należy również zmianę art. 108¹, który wprowadzony został do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Przepis ten w obecnym brzmieniu statuuje konstrukcję umożliwiającą referendarzom sądowym orzekanie o kosztach sądowych, tak co do zasady, jak i wysokości, w każdym przypadku, gdy rozstrzygnięcie tej treści nie zostało zamieszczone w orzeczeniu kończącym sprawę (w tym również w wyroku). Tak szeroko określona kompetencja referendarzy sądowych do uzupełnienia treści

orzeczeń sądu, w tym wyroków, nie wydaje się właściwa. Zważyć bowiem należy, że przy rozstrzygnięciu o obowiązku poniesienia kosztów sądowych, w szczególności w przypadku najczęstszym, gdy strona nie miała obowiązku ich uprzedniego uiszczenia, ustawa nakazuje stosować odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu, a więc zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, w tym zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów, zasadę zawinienia, w końcu zasadę słuszności (art. 98-103 w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Co więcej, z uwagi na konstrukcję skargi na orzeczenie referendarza przewidzianą w art. 398²³ rozstrzygnięcie referendarza sądowego w tym zakresie pozbawione byłoby w istocie kontroli instancyjnej. Powyższej oceny nie zmienia fakt, że zawarte w wyroku rozstrzygnięcia co do kosztów sądowych, czy szerzej kosztów procesu, tradycyjnie zaliczane są do tak zwanej materii postanowieniowej. W końcu, konstrukcja wynikająca z obecnego brzmienia art. 108¹ pozostaje w pewnej dysharmonii z konstrukcją przyjętą przez tę samą ustawę w art. 108 Kodeksu postępowania cywilnego, który orzekanie o zasadach ponoszenia przez strony kosztów procesu wyraźnie zastrzega do wyłącznej kompetencji sądu.

Trzeci kierunek w końcu polega na rozszerzeniu kompetencji referendarza sądowego w zakresie czynności procesowych w postępowaniu cywilnym (art. 130⁵, art. 364 § 2, art. 497¹, art. 509¹). Szersza kompetencja referendarza w postępowaniu rozpoznawczym skutkować ma odciążeniem sędziów od dokonywania w toku postępowania wielu czynności mniej skomplikowanych i powtarzalnych, o charakterze nade wszystko formalnym. W efekcie sędzia w większym zakresie będzie mógł skupić swoją pracę na czynnościach wchodzących w zakres rzeczywistego „wymierzania sprawiedliwości”. Rozszerzenie kompetencji referendarza obejmuje przy tym zarówno postępowanie gospodarcze, jak i inne postępowania cywilne.

Pozostałe zmiany przewidziane w prezentowanym projekcie mają charakter przede wszystkim terminologiczny i techniczny. Dostosowują brzmienie przepisów kodeksu do unormowań zawartych w innych ustawach oraz poprawiają pod względem gramatycznych i językowym obowiązujące obecnie regulacje. Dotyczy to w szcze-

gólności zmiany art. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, w którym wyrażenie „sąd wojewódzki” zastępuje się wyrażeniem „sąd okręgowy”, oraz zmiany brzmienia art. 2 ust. 1 tej ustawy i art. 479¹ § 1 przez poprawienie niewłaściwego rodzaju używanych w tych przepisach zaimków czy korekty brzmienia art. 479¹³ § 1. W tym zakresie mieści się również zmiana treści art. 479² § 2, która klauzulę wyłączającą określone kategorie spraw spod reżimu przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych dostosowuje do brzmienia art. 3 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Podobne zmiany o charakterze jedynie terminologicznym dokonane zostały w art. 479⁹ § 1, art. 479¹³ § 1 oraz w art. 2 ust. 2 pkt 6 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych.

Niniejszy projekt w założeniu ogranicza proponowane zmiany, poza regulacjami dotyczącymi referendarza sądowego, jedynie do przepisów odnoszących się bezpośrednio do postępowania gospodarczego, w szczególności zawartych w dziale IVa tytułu VII księgi pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego. Zważywszy jednak, że pewne kwestie mające istotny wpływ na przebieg tego postępowania zamieszczone zostały wśród ogólnych przepisów dotyczących postępowania procesowego „zwykłego”, zachodzi konieczność dokonania niezbędnych zmian również w tym zakresie.

Należy podkreślić, że w toku prac nad projektem tej ustawy Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do prezesów wszystkich sądów okręgowych z prośbą o przedstawienie własnych propozycji legislacyjnych zmierzających do usprawnienia postępowania gospodarczego. Znaczna część zgłoszonych w tym trybie propozycji znalazła odzwierciedlenie w rozwiązaniach ostatecznie zawartych w niniejszym projekcie.

2. Pojęcie sprawy gospodarczej i zakres kognicji sądu gospodarczego

Projektowana ustawa pozostawia bez zmian obecnie obowiązującą definicję sprawy gospodarczej, odwołującą się do trzech podstawowych kryteriów: przed-

miotowego (spór mający charakter sprawy cywilnej w ujęciu materialnym), podmiotowego (spór między przedsiębiorcami) oraz funkcjonalnego (spór w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej). Spośród wskazanych kryteriów projekt zmienia jedynie dotychczasową definicję przedsiębiorcy, która w obecnym brzmieniu odwołuje się do formalnie wprowadzonej obowiązującej, ale mającej marginalne znaczenie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne. Projektowana definicja (art. 479² § 1) nawiązuje bezpośrednio do definicji przedsiębiorcy zawartej w Kodeksie cywilnym (art. 43¹ K.c.) oraz tożsamej z nią definicji zawartej w Prawie upadłościowym i naprawczym (art. 5 ust. 2 Pr. up. i n.). Projekt precyzuje ponadto, że zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron stosunku cywilnego powstałego w zakresie prowadzonej uprzednio działalności gospodarczej nie wyłącza zastosowania przepisów dotyczących postępowania w sprawach gospodarczych. Obecnie kwestia ta nie jest bezpośrednio uregulowana, jednakże w orzecznictwie ustalony został pogląd, zgodnie z którym zaprzestanie przez stronę prowadzenia działalności gospodarczej przed wniesieniem pozwu sprawia, że sprawa traci charakter sprawy gospodarczej. Koncepcja ta obarczona jest jednak pewnymi wadami, wśród których najistotniejszą stanowi brak pewności, w przypadku gdy jedna lub obie strony procesu są osobami fizycznymi, co do kognicji sądu gospodarczego. Nakłada to na sąd dodatkowy obowiązek badania tej kwestii i ewentualnego przekazania sprawy sądowi cywilnemu, gdyby okazało się, że jedna ze stron (najczęściej strona pozwana) w chwili wpływu pozwu nie prowadzi już działalności gospodarczej. Proponowane w art. 479¹ § 1 rozwiązanie, zmieniając istniejącą w tym zakresie praktykę orzecniczą, upraszcza tym samym zagadnienie wyznaczenia kognicji sądu gospodarczego. Wyłącznym kryterium gospodarczego charakteru sprawy staje się, w świetle nowego brzmienia art. 479¹ § 1, fakt powstania stosunku cywilnoprawnego, stanowiącego przedmiot sporu w danej sprawie, w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez strony.

W zakresie kognicji sądu gospodarczego, tak w odniesieniu do postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych, jak i w przypadku spraw gospodarczych, które nie są rozpoznawane według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, nowe brzmienie art. 479¹ § 2 i art. 2 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych wprowadza kilka modyfikacji.

Po pierwsze, w sposób jednolity ujęte zostały jako sprawy gospodarcze sprawy dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej członków organów spółki oraz likwidatorów (art. 479¹ § 2 pkt 1, art. 2 ust. 1 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych). Zważywszy na znaczne podobieństwo rodzajowe tego rodzaju spraw brak jest uzasadnienia dla utrzymywania w tym zakresie obecnie istniejącego dualizmu – sprawy dotyczące odpowiedzialności członków zarządu wobec spółki są kwalifikowane jako sprawy ze stosunku spółki i tym samym jako sprawy gospodarcze, natomiast sprawy odnoszące się do odpowiedzialności członków zarządu wobec wierzycieli spółki – jako sprawy cywilne.

Po drugie, w sposób wyraźny wyznaczona została kognicja sądów gospodarczych w zakresie postępowania o nadanie klauzuli wykonalności (art. 2 ust. 2 pkt 7). Obecnie w praktyce istnieją w tym zakresie wątpliwości. Ich źródłem jest z jednej strony wykształcony w orzecznictwie pogląd, zgodnie z którym sąd gospodarczy nie jest sądem egzekucyjnym, z drugiej zaś dokonywane w doktrynie próby wyodrębnienia postępowania klauzulowego jako odrębnego od postępowania egzekucyjnego. Projekt przesądza tę kwestię, uznając za sprawy gospodarcze jedynie sprawy o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu gospodarczego (orzeczenia prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu wydane przez sąd gospodarczy, ugody zawarte przed sądem gospodarczym). Ponadto z mocy przepisów szczególnych kognicja sądu gospodarczego obejmuje również uznanie albo stwierdzenie wykonalności (nadanie klauzuli wykonalności) wyroku sądu polubownego lub ugody zawartej przed tym sądem, jeżeli sąd gospodarczy byłby właściwy do rozpoznania danej sprawy, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny (art. 1158 § 1). W innych sprawach klauzulowych, w szczególności w odniesieniu do nadania klauzuli wy-

konalności tytułom egzekucyjnym nie pochodzącym od sądu, kognicja sądu gospodarczego jest wyłączona.

Po trzecie z zakresu pojęcia sprawy gospodarczej i tym samym kognicji sądu gospodarczego projekt wyłącza sprawy o podział majątku wspólnego pomiędzy byłymi wspólnikami spółki cywilnej (art. 2 ust. 3 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych). Dotychczas przyjmowano, że sprawy te – jako wynikające ze stosunku spółki – należą do kategorii spraw gospodarczych. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, sprawy o podział majątku wspólnego wspólników po rozwiązaniu spółki cywilnej podlegają rozpoznaniu w postępowaniu nieprocesowym według przepisów o zniesieniu współwłasności (art. 875 § 1 K.c. i art. 617 i n. K.p.c.). Zarówno nieprocesowy tryb rozpoznawania tych spraw, jak i ich natura materialnoprawna kwalifikująca je do kategorii „spraw działowych” przemawia za wyłączeniem tego rodzaju spraw spod kognicji sądów gospodarczych i przekazaniem ich do rozpoznania sądom cywilnym, stale rozstrzygającym analogiczne kategorie spraw (sprawy o zniesienie współwłasności, sprawy o dział spadku, sprawy o podział majątku wspólnego małżonków).

3. Relacja między postępowaniem odrębnym w sprawach gospodarczych a innymi postępowaniami odrębnymi

Kodeks postępowania cywilnego przewiduje w tytule VII księgi pierwszej siedem zasadniczych wzorców postępowań odrębnych. Wzajemny stosunek między nimi i ewentualne kolizje są przedmiotem kontrowersji. Jedna sprawa cywilna może przynależeć jednocześnie do kilku postępowań odrębnych. W szczególności w odniesieniu do postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych możliwe są kolizje między przepisami pochodzącymi z tego wzorca a przepisami dotyczącymi postępowania nakazowego i upominawczego, postępowania uproszczonego, a także postępowania o naruszenie posiadania. Przykładowo wskazać można na konkurencyjny zbieg norm między art. 495 § 3 zd. 2 i art. 479¹² § 1 czy też między art. 505⁵ § 1 i 2 a zasadami prekluzji dowodowej wynikającej z art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2. Projekt wprowadza w tym zakresie jasną regułę kolizyjną, która

w przypadku ewentualnego zbiegu przepisów z zakresu postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych z przepisami innych postępowań odrębnych nakazuje przyznać pierwszeństwo stosowania przepisom dotyczącym postępowania gospodarczego (art. 479^{1a}). Tak więc w odniesieniu do spraw gospodarczych, przepisy innych postępowań odrębnych stosuje się jedynie wówczas, gdy nie pozostają one w sprzeczności z przepisami postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. W ten sposób projekt zapewnia w większym stopniu jednolitość procedowania w sprawach gospodarczych, z uwzględnieniem rzecz jasna różnic wynikających z innych postępowań odrębnych: nakazowego, upominawczego bądź uproszczonego.

4. Właściwość miejscowa i rzeczowa sądów gospodarczych

Uchyła się art. 479³ zawierający szczególne regulacje dotyczące właściwości rzeczowej sądów w sprawach gospodarczych, w szczególności generalną klauzulę właściwości sądów okręgowych. Znaczenie normatywne tej konstrukcji w praktyce okazało się niewielkie, prowadziło zaś do pewnych nieporozumień w zakresie wzajemnego stosunku ogólnych przepisów o właściwości rzeczowej (art. 16-17) do art. 479³. W szczególności w orzecznictwie sądów powszechnych można było napotkać wykładnię uznającą art. 479³ za przepis szczególny w stosunku do art. 17 i tym samym wyłączający jego stosowanie w postępowaniu gospodarczym. Skutkowało to niekiedy przekazywaniem sądom rejonowym spraw określonych w art. 17 (np. spraw z zakresu ochrony praw autorskich czy znaków towarowych), w których wartość przedmiotu sporu nie przekraczała 100 000 zł. Taka błędna praktyka prowadzić może nawet do nieważności postępowania w sprawie rozpoznanej przez sąd rejonowy (art. 379 pkt 6).

Ponadto art. 17 w projektowanym brzemieniu przesądza właściwość rzeczową sądów okręgowych w sprawach o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym uchwał organów spółek, oraz w sprawach o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej

konkurencji. W doktrynie i orzecznictwie niemajątkowy bądź majątkowy charakter tej kategorii spraw jest zagadnieniem spornym, podobnie jak i kryteria, wedle których należy w tych przypadkach ustalać wartość przedmiotu sporu. W efekcie jednoznaczne ustalenie właściwości rzeczowej jest znacznie utrudnione i obciążone pewnym elementem niepewności. Z tych względów projekt wprost określa właściwość rzeczową w tych sprawach, powierzając ich rozpoznanie sądom okręgowym bez względu na wartość przedmiotu sporu. Dokonane w ten sposób poszerzenie w pewnym zakresie właściwości rzeczowej sądów okręgowych koresponduje z odnotowanym w ostatnim roku zmniejszeniem ilości spraw wpływających do sądów okręgowych, w tym zwłaszcza sądów gospodarczych. Zjawisko to jest efektem znacznego podwyższenia w sprawach majątkowych wartości przedmiotu sporu wyznaczającej właściwość rzeczową sądu okręgowego (z 30 000 zł do 75 000 zł, a w sprawach gospodarczych do 100 000 zł). Rozwiązanie to, wprowadzone ustawą z dnia 2 lipca 2004 r., zmieniającą Kodeks postępowania cywilnego z dniem 5 lutego 2005 r., utrzymane zostaje w projekcie.

Właściwość miejscowa sądów gospodarczych, poza drobną korektą wynikającą z art. 479⁴, jest wyznaczana zgodnie z ogólnymi zasadami. W tym zakresie projekt wprowadza istotną modyfikację jedynie w samej procedurze badania przez sąd swojej właściwości miejscowej. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 202, sąd na żadnym etapie postępowania, również przed doręczeniem odpisu pozwu, nie bada z urzędu tak zwanej niewłaściwości usuwalnej. Może to uczynić i w efekcie przekazać sprawę sądowi właściwemu jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony i należyte uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Tym samym kontrola właściwości miejscowej sądu, poza właściwością wyłączną, powierzona została całkowicie stronie pozwanej. Proponowane rozwiązanie, zmieniające ugruntowane w orzecznictwie rozumienie art. 202, ma na celu usprawnienie postępowania cywilnego. Przekazywanie spraw między sądami stanowi bowiem jeden z istotnych czynników wpływających na przewlekłość postępowania cywilnego, nierzadko na wiele miesięcy (zwłaszcza, jeżeli zważyć, że postanowienie

o przekazaniu sprawy do sądu równorzędnego lub niższego rzędu jest postanowieniem zaskarżalnym) odwleka etap merytorycznego rozpoznania sprawy.

5. Tryb kontroli warunków formalnych pism procesowych

Rozwiązania zawarte w art. 479^{8a} zmierzają do znacznego przyspieszenia i usprawnienia toku postępowania w sprawach gospodarczych przez radykalne skrócenie wszelkich etapów pośrednich, oddzielających złożenie przez powoda pozwu od jego merytorycznego rozpoznania. W procesie cywilnym etapy te wypełnione są przede wszystkim różnego rodzaju zarządzeniami i czynnościami mającymi za przedmiot kontrolę i ewentualne uzupełnienie braków formalnych pism procesowych składanych przez strony. Tradycyjny mechanizm kodeksowy istniejący w tym zakresie przewiduje działanie dwustopniowe – po stwierdzeniu braków formalnych, przewodniczący lub sąd wzywa stronę (jej pełnomocnika) do uzupełnienia braków w wyznaczonym terminie. Dopiero po bezskutecznym upływie tego terminu pismo podlega zwrotowi lub odrzuceniu. Zastosowanie tego mechanizmu oznacza każdorazową zwłokę w procesie, średnio w przedziale od dwóch do czterech tygodni. Obowiązujące regulacje kodeksowe przewidują w ograniczonym zakresie pewne modyfikacje powyższego, dwustopniowego modelu. Dotyczy to w szczególności niektórych braków formalnych apelacji sporządzonej przez zawodowego pełnomocnika (art. 370¹), niektórych braków formalnych kasacji (art. 398⁶ § 2) oraz braków formalnych wniosku o zabezpieczenie (art. 738) czy braku, o którym mowa w art. 479⁹ § 1. W podobnym kierunku, uproszczenia i przyspieszenia postępowań incydentalnych związanych z opłacaniem pism procesowych, zmierzają rozwiązania przyjęte w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Projektowana regulacja art. 479^{8a} kontynuuje wskazane powyżej tendencje. Zarazem przy tworzeniu zawartej w niej konstrukcji uwzględniono zapatrywania Trybunału Konstytucyjnego, w szczególności zawarte w wyroku z dnia 12 marca 2002 r., P 9/01, OTK-A 2002, z. 2, poz. 14.

Art. 479^{8a} różnicuje sposób procedowania sądu w zależności od tego, czy podmiotem składającym pismo procesowe obarczone brakami formalnymi jest zawodowy pełnomocnik czy też strona niereprezentowana przez takiego pełnomocnika. W pierwszym przypadku pisma zawierające braki formalne podlegają zwrotowi albo odrzuceniu bez wzywania do uzupełnienia tych braków oraz bez udzielania dodatkowych pouczeń (art. 479^{8a} § 4 i 5). Natomiast w przypadku podmiotów niereprezentowanych przez profesjonalistów zachowana zostaje powyżej tradycyjna procedura dwuetapowa – wezwanie do uzupełnienia braków formalnych pisma w wyznaczonym terminie i zwrot albo odrzucenie pisma dopiero po bezskutecznym upływie tego terminu (art. 130, art. 344 § 3, art. 494 § 1, art. 504 § 1). Wyjątek w tym zakresie dotyczy jedynie pism inicjujących postępowanie sądowe, w szczególności pozwu, które przewodniczący zwraca stronie bez wzywania do ich poprawienia lub uzupełnienia (art. 479^{8a} § 1). Zarazem jednak w zarządzeniu zwracającym pismo, w przypadku zwrotu pozwu zarządzeniu zaskarżalnym (art. 394 § 1 pkt 1), należy wskazać braki formalne, jakimi pismo było dotknięte, oraz pouczyć o skutkach jego ponownego wniesienia (art. 479^{8a} § 2). Ponadto w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może wnieść je ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Dopiero kolejny zwrot pisma, co więcej, dokonany na skutek występowania braków uprzednio wskazanych, niweczy pierwotny skutek wniesienia pisma (art. 479^{8a} § 3). Przyjęcie tej odrębnej procedury w stosunku do pism wszczynających postępowanie jest uzasadnione dwoma okolicznościami. Po pierwsze, zwrot takiego pisma nie zamyka stronie (powodowi w odniesieniu do pozwu) możliwości ponownego wystąpienia z nim po usunięciu braków formalnych. Jeżeli poprawione pismo spełnia wszystkie wymogi i zostanie wniesione w terminie tygodniowym (licząc od daty doręczenia zarządzenia o zwrocie), to wywołuje skutki od daty pierwotnego wniesienia. W efekcie nie istnieje obawa przedawnienia roszczenia objętego pozwem czy zmniejszenia wysokości żądanych odsetek ustawowych (na przykład w przypadku ich kapitalizacji na dzień wnoszenia pozwu – art. 482 § 1 K.c.). Po drugie, przyjęcie w sprawach gospodarczych projektowanej procedury w odniesieniu do pism inicjujących postępowanie koresponduje z analo-

gicznym rozwiązaniem wprowadzonym w postępowaniu gospodarczym przez ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 130² K.p.c.). Łączne stosowanie obydwu instytucji w sposób istotny powinno usprawnić i przyspieszyć tok przeprowadzania czynności wstępnych w procesie gospodarczym.

Wskazane na wstępie zróżnicowanie sposobu procedowania sądu w zależności od podmiotu wnoszącego dane pismo procesowe (zawodowy pełnomocnik albo strona niereprezentowana przez takiego pełnomocnika) nie powinno być uznane za naruszenie konstytucyjnej zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP). Zróżnicowanie sytuacji prawnej obu kategorii podmiotów oparte jest bowiem na istotnej cesze relewantnej – profesjonalizm i kwalifikacje przedstawicieli korporacji prawniczych. W efekcie, jeżeli w stosunku do przedsiębiorcy jest uzasadnione przyznanie mu prawa do błędu procesowego i, przez instytucje wezwania do uzupełnienia braków, umożliwienie mu jego naprawienia, o tyle w przypadku profesjonalnych pełnomocników należy wykluczyć możliwość popełnienia jakichkolwiek błędów formalnych, które skutkowałyby zwrotem lub odrzuceniem pisma procesowego. Analogicznie zagadnienie to zostało ujęte przez Trybunał Konstytucyjny w przytoczonym powyżej wyroku z dnia 12 marca 2002 r.

W końcu podkreślić należy, że konstrukcja zawarta w art. 479^{8a} w pełni respektuje zasadę *falsa demonstratio non nocet*. Zamierzona regulacja nie zakłada bowiem zbędnego rygoryzmu i formalizowania toku procesu, a jego usprawnienie i przyspieszenie. W tych więc w sytuacjach, w których braki formalne pism procesowych są tego rodzaju, że nie uniemożliwiają nadaniu pismu prawidłowego biegu, brak jest podstaw do zwrotu lub odrzucenia pisma bądź wzywania do uzupełnienia istniejących braków.

Zakres przedmiotowy art. 479^{8a} ograniczony został jedynie do pism procesowych wnoszonych w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji. W odniesieniu bowiem do pism zawierających środki odwoławcze (apelacja, zażalenie, kasacja),

kodeks zawiera wskazane na wstępie regulacje szczególne. Brak konieczności modyfikowania ich treści na potrzeby postępowania gospodarczego.

6. Prekluzja dowodowa

Instytucja określana mianem prekluzji dowodowej stanowi w ocenie wielu jedną z najbardziej efektywnych metod usprawnienia toku procesu. Zarazem jest to jeden z zasadniczych elementów stanowiących o odrębności postępowania gospodarczego, aczkolwiek, w ślad za tym postępowaniem, analogiczne rozwiązanie zostało wprowadzone w postępowaniu nakazowym (art. 495 § 3), uproszczonym (art. 505⁵) oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 381). Projekt, rozszerzając zastosowanie prekluzji dowodowej, nie przyjął ostatecznie modelu tzw. prekluzji bezwzględnej, w którym całkowicie wyłączona byłaby możliwość późniejszego przywołania nowych twierdzeń, zarzutów i dowodów. Warto wskazać, że postulaty tego rodzaju zgłaszane były przez przedstawicieli praktyki. Twórcy projektu uznali jednak, że proces cywilny jest konstrukcją dynamiczną, w toku którego mogą zaistnieć nowe zdarzenia, zmuszające strony do podjęcia określonych, nie zawsze możliwych do wcześniejszego przewidzenia, działań procesowych. Sprowadzenie procesu cywilnego, w tym również w jego wariacie gospodarczym, jedynie do wymiany dwóch pism procesowych – pozwu i odpowiedzi na pozew (zarzutów, sprzeciwu od nakazu zapłaty, sprzeciwu od wyroku zaocznego) – stanowiłoby podejście zbyt formalistyczne, naruszające nawet w pewnych sytuacjach istotę procesu cywilnego opartą na szeroko pojętej zasadzie kontradyktoryjności. Podkreślić przy tym należy, że faktyczny wpływ tej instytucji na sprawność postępowania w dużym stopniu jest zależny od sposobu jej stosowania przez sądy. Konstrukcja ta wspiera się bowiem na dwóch szeroko zakreślonych przesłankach – niemożność wcześniejszego powołania określonego dowodu lub powstanie późniejszej potrzeby jego powołania. Orzecznictwo Sądu Najwyższego, rygorystycznie i konsekwentnie podchodzące do samej zasady i ściśnając wykładając powyższe przesłanki, pozwala żywić nadzieję, że instytucja ta będzie szerzej i odważniej aplikowana w procesie gospodarczym.

Rozwiązania zawarte w projekcie rozszerzają zastosowanie prekluzji w dwóch kierunkach. Po pierwsze, instytucją tą według jednolitych zasad zostają objęte wszelkie postępowania toczące się w ramach postępowania gospodarczego, w tym również postępowanie nakazowe, upominawcze i uproszczone. Skutek ten zostaje osiągnięty przez dodanie art. 479^{14a} oraz wprowadzenie ogólnej reguły kolizyjnej w art. 479^{1a}. Konsekwencją przyjętego rozwiązania jest również uchylenie art. 505¹⁴ § 2. Po drugie, zasady prekluzji dowodowej zostają dodatkowo zaostrożone przez wprowadzenie dwutygodniowego terminu, w którym mogą być zgłoszone nowe twierdzenia i zarzuty oraz dowody na ich poparcie (art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2). Termin ten liczony jest od czasu, gdy powołanie nowych twierdzeń, zarzutów i dowodów stało się możliwe lub powstała potrzeba ich powołania. Obowiązek wykazania, że termin ten został zachowany, obciąża stronę, która powołuje takie twierdzenia i składa wnioski dowodowe. Rozwiązanie to ma na celu wzmocnienie zasady koncentracji materiału dowodowego również na dalszym etapie procesu, po wymianie pierwszych pism procesowych w sprawie. Temu celowi służy także rozwiązanie wprowadzone w art. 479^{14b} nakazujące stosowanie ograniczeń wynikających z art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2 również do dowodu z przesłuchania stron.

7. Wyłączenie przekształceń podmiotowych i przedmiotowych powództwa, niedopuszczalność powództwa wzajemnego i ograniczenie zarzutu potrącenia

Projekt przewiduje znaczne ograniczenie możliwości dokonywania w toku procesu gospodarczego zmian przedmiotowych i podmiotowych (art. 479⁴ § 2). Następca zmiany przedmiotu procesu, poza szczególnymi okolicznościami przewidzianymi w art. 479⁴ § 2, a także zmiany podmiotowe, o których mowa w art. 194-196, są niedopuszczalne. Proponowane rozwiązania zakładają konieczność precyzyjnego zakreszenia w pozwie ram podmiotowych i przedmiotowych zgłaszanego powództwa, a tym samym przedstawienia przez powoda przemyślanej i spójnej koncepcji pozwu. Zważywszy na profesjonalizację obrotu gospodarczego wymuszającą na przedsiębiorcach korzystanie w coraz większym zakresie z wyspecjalizowanej obsługi prawnej, a także na sam charakter czynności gospodarczych, charakteryzu-

jących się w dużym stopniu pewną powtarzalnością i typowością, trwałym charakterem relacji gospodarczych między poszczególnymi przedsiębiorcami, powyższy wymóg nie powinien być uznany za nadmiernie wygórowany. Projektowane zmiany mają w sposób oczywisty usprawnić przebieg postępowania gospodarczego. Przedmiotem rozpoznania będzie w toku całego procesu w istocie jedna i ta sama sprawa, której granice podmiotowe i przedmiotowe zostały wyznaczone w pozwie i nie będą podlegać zmianom w toku postępowania.

Analogiczne cele i założenia towarzyszą wyłączeniu możliwości wnoszenia w toku postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych powództwa wzajemnego (art. 479¹⁴ § 3). Praktyka orzecznicza wyraźnie wskazuje, że instrument ten, w założeniu mający służyć racjonalizacji procesu cywilnego i realizować zasadę ekonomii procesowej (łącznie rozpoznanie żądań i roszczeń pozostających ze sobą w pewnym związku prawnym lub gospodarczym), niejednokrotnie w sposób zasadniczy komplikuje tok procesu i wymiennie przyczynia się do jego przedłużenia. Skutki takiego stanu rzeczy są szczególnie dotkliwe w realiach obrotu gospodarczego, w którym terminowe spełnianie świadczeń i niezakłócona alokacja środków finansowych odgrywa kluczową rolę. Z tych względów rozwiązaniem znacznie bardziej racjonalnym jest przekazanie powództwa wzajemnego na drogę odrębnego procesu, tak aby rozpoznawanie żądań pozwanego w ramach jednego procesu nie tamowało skutecznie rozpoznania pozwu głównego. Brak bowiem przekonujących argumentów, dla których udzielenie ochrony prawnej należnej słusznemu roszczeniu strony powodowej miałyby być odłożone w czasie z uwagi na konieczność jednoczesnego rozstrzygnięcia o spornych i skomplikowanych roszczeniach zgłoszonych w toku procesu przez stronę pozwaną. Przekazanie powództwa wzajemnego na drogę odrębnego procesu i rozpoznanie go jako powództwa zasadniczego (głównego) w żaden sposób nie pozbawia ani nie ogranicza możliwości dochodzenia i efektywnej ochrony praw podmiotowych objętych tym powództwem. W końcu zauważyć należy, że w przypadkach uzasadnionych okolicznościami danej sprawy możliwe jest, również w postępowaniu gospodarczym, mimo zakazu wprowadzonego przez art. 479¹⁴ § 3, wykorzystanie instrumentu przewidzianego

w art. 219 – połączenie do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia kilku oddzielnych spraw pozostających ze sobą w związku.

Potrącenie stanowi przede wszystkim instytucję prawa materialnego uregulowaną w Kodeksie cywilnym. Potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. W sferze materialnoprawnej skutkuje to wzajemnym umorzeniem potrącanych wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej. W przypadku procesu wytoczonego o wierzytelność, która uprzednio została skutecznie potrącona, pozwany dysponuje przede wszystkim zarzutem nieistnienia wierzytelności (umorzonej na skutek potrącenia) stanowiącej przedmiot żądania pozwu. Proponowana regulacja art. 479¹⁴ § 4 z oczywistych względów nie dotyczy tej sytuacji. Jej zakres odnosi się jedynie do zarzutu potrącenia zgłoszonego w toku procesu, po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu. W tym przypadku zarzutowi potrącenia w znaczeniu procesowym towarzyszy złożenie oświadczenia o potrąceniu wierzytelności pozwanego z wierzytelnością dochodzoną w tym procesie przez powoda. W odniesieniu do tej sytuacji projekt przewiduje ograniczenie dowodowe – istnienie wierzytelności będącej przedmiotem potrącenia dokonanego w toku procesu może być wykazane jedynie dowodami z dokumentów. Celem wprowadzonego ograniczenia, tak jak i w przypadku innych ograniczeń wskazanych w tym punkcie, jest usprawnienie i zwiększenie efektywności postępowania gospodarczego. Zgłoszenie zarzutu potrącenia prowadzi bowiem często do znacznego przedłużenia i skomplikowania przebiegu procesu. Co więcej, jak wykazuje praktyka, zarzuty potrącenia zgłoszone przez pozwanego dopiero w toku procesu i w istocie na wyłączny użytek tego procesu, dotyczą niejednokrotnie wierzytelności wysoce spornych, a nawet nieistniejących. Nierzadko zasadniczym celem wystąpienia z takim zarzutem jest po prostu spowolnienie postępowania i w ten sposób odsunięcie w czasie ostatecznego rozstrzygnięcia. Tak przyjęta taktyka procesowa nie tylko niejednokrotnie okazuje się skuteczna, ale również nie wiąże się z większym ryzykiem po stronie pozwanego, który nie ponosi dodatkowych kosztów związanych z tym zarzutem (na przykład kosztów wpisu sądowego) ani negatywnych skutków wynikających z jego nieuwzględnienia (brak powagi rzeczy osądzonej w tym za-

kresie). Proponowana regulacja, ograniczająca możliwość zgłoszenia zarzutu potrącenia w toku procesu do wierzytelności stosunkowo pewnych (takich, które mogą być wykazane dokumentami bez konieczności prowadzenia długotrwałego postępowania dowodowego związanego z przesłuchaniem świadków czy prowadzeniem dowodu z opinii biegłego), ma na celu jedynie ograniczenie nadużywania tej instytucji w procesie gospodarczym. Należy również mieć na uwadze, że wprowadzone ograniczenie nie pozbawia pozwanego możliwości dochodzenia swojej wierzytelności objętej zarzutem potrącenia albo w odrębnym procesie, albo w drodze skorzystania z powództwa przeciwegzekucyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 K.p.c.).

8. Wyrokowanie na posiedzeniu niejawnym

Projekt rozszerza możliwość wydawania wyroków ocznych (kontradiktoryjnych) na posiedzeniu niejawnym poza przypadek obecnie przewidziany w art. 479¹⁷ (uznanie powództwa). Wydaje się, że taka forma merytorycznego rozstrzygnięcia spraw, przy oczywistych jej zaletach związanych z szybkością i ekonomią procesu, może w szczególności znaleźć zastosowanie w sprawach gospodarczych. Praktyka wykazuje, że wiele z tych spraw o skomplikowanym nierzadko stanie prawnym opiera się na niespornym stanie faktycznym. Zadaniem sądu w tego rodzaju sprawach jest nie tyle ustalenie okoliczności faktycznych, co przesądzenie spornego między stronami zagadnienia prawnego. Ponadto pewna część spraw gospodarczych jest oparta w sferze dowodowej wyłącznie na dowodach z dokumentów, bez konieczności przeprowadzania dowodu z zeznań świadków czy opinii biegłego. W powyżej wskazanych przypadkach możliwe jest więc uznanie, że bez uszczerbku dla reguł rzetelnego procesu przeprowadzenie rozprawy w celu merytorycznego rozpoznania sprawy i jej rozstrzygnięcia nie jest konieczne. W szczególności obejmuje to te sprawy, w których nie ma potrzeby przeprowadzania określonych czynności dowodowych na rozprawie (przesłuchanie świadków, biegłych czy samych stron). Brak natomiast jakichkolwiek przeszkód, aby postępowanie dowodowe ograniczające się wyłącznie do zapoznania się przez skład orzekający z treścią dokumentów zło-

zonych przez strony odbywało się na posiedzeniu niejawnym. Z tych względów § 3 w art. 479¹⁷ zezwala sądowi również na wydanie postanowienia dowodowego na posiedzeniu niejawnym.

Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym nakłada na sąd obowiązek szczególnie starannego zredagowania postanowień dowodowych wydawanych w takiej sprawie. Strony, nieobecne przy wydaniu rozstrzygnięcia, nie znają siłą rzeczy ostatecznych motywów, jakimi kierował się sąd w danej sprawie. Z tych względów wskazanie dowodów, które zostały dopuszczone i przeprowadzone przez sąd albo oddalone w toku postępowania jest rzeczą istotną. Doręczenie stronom takiego postanowienia, wydanego na posiedzeniu niejawnym (art. 479¹⁷ § 3), może nastąpić wraz z doręczeniem odpisu wydanego w sprawie wyroku.

Konstrukcja przewidziana w art. 479¹⁷ stanowi wyjątek od zasady jawności sądowego rozpoznania sprawy, będącej zasadą konstytucyjną (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Z tych względów każda ze stron ma prawo, pomimo istnienia podstaw do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, żądania rozpoznania sprawy na rozprawie, a więc z zachowaniem również tzw. jawności zewnętrznej. Stąd regulacja zawarta w art. 479¹⁷ § 2 wyraźnie przewiduje wyłączenie wyrokowania na posiedzeniu niejawnym, w przypadku gdy którakolwiek ze stron w pierwszym piśmie procesowym, a więc pozwie albo odpowiedzi na pozew (zarzutach lub sprzeciwie od nakazu zapłaty, sprzeciwie od wyroku zaocznego), zażąda rozpoznania sprawy na rozprawie. Z oczywistych względów wyłączenie to nie obejmuje sytuacji procesowej, w której pozwany uznał powództwo.

9. Wyrok sądu pierwszej instancji jako tytuł zabezpieczenia wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności

Projektowane rozwiązanie (art. 479^{19a}) przenosi bezpośrednio na grunt postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych konstrukcję funkcjonującą w tej postaci od 2000 r. w postępowaniu nakazowym. Zasadniczym celem tej instytucji jest zabezpieczenie majątkowych interesów uprawnionego, którego roszczenia zostały

uwzględnione przez sąd pierwszej instancji, przed niekorzystnymi zmianami w majątku zobowiązanego (wyzbywaniem się majątku, jego ukrywaniem), które mogą nastąpić w toku trwania postępowania odwoławczego, a nawet – bez inicjowania takiego postępowania – w okresie od wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji do czasu jego uprawomocnienia. W każdym przypadku chodzi o zapewnienie wykonalności przyszłego prawomocnego orzeczenia.

Przyjęte rozwiązanie zapewnia uprawnionemu natychmiastową ochronę. Tytuł zabezpieczenia powstaje już z chwilą wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji. Odpis takiego orzeczenia, bez konieczności podejmowania przez sąd jakichkolwiek dalszych działań, w szczególności nadawania tytułu wykonawczego, stanowi podstawę dla komornika do dokonania zabezpieczenia. Składając komornikowi odpis wyroku i żądając wszczęcia postępowania zabezpieczającego, uprawniony obowiązany jest zarazem wskazać we wniosku sposób zabezpieczenia (art. 492 § 2).

10. Wpływ ogłoszenia upadłości strony na dalszy bieg procesu

Przyjęte w nowym prawie upadłościowym (ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze) konstrukcje tzw. upadłości likwidacyjnej, upadłości z możliwości zawarcia układu z ustanowieniem zarządu własnego upadłego oraz upadłości z możliwością zawarcia układu z jednoczesnym pozbawieniem upadłego prawa zarządu masą upadłości skutkowały powstaniem licznych wątpliwości interpretacyjnych, w tym również w zakresie wykładni art. 174 § 1 pkt 4. W szczególności zagadnieniem spornym stało się, czy proces toczony z udziałem strony, co do której następnie ogłoszono upadłość, podlega zawieszeniu w każdym przypadku, czy jedynie w przypadku ogłoszenia upadłości likwidacyjnej, czy także w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, jeżeli upadły pozbawiony został prawa zarządu masą upadłości. Wątpliwości te w pełni ujawniły się w praktyce sądowej, która jak do tej pory nie wypracowała jednolitej wykładni w tym zakresie.

Rozwiązania zawarte w projekcie (art. 174 § 1 pkt 4 i § 3, art. 180 § 1 pkt 5, art. 182¹) precyzują i porządkują powyższe kwestie. Proponowana koncepcja opiera się na założeniu zróżnicowania skutków procesowych, które powstają w związku z ogłoszeniem poszczególnych form upadłości. Punktem wyjścia jest teza o odmiennym charakterze przeszkód dla dalszego toku procesu związanych z poszczególnymi sposobami prowadzenia postępowania upadłościowego. W przypadku ogłoszenia upadłości likwidacyjnej strony powodowej albo ogłoszenia upadłości powoda lub pozwanego z możliwością zawarcia układu, przy jednoczesnym pozbawieniu upadłego prawa zarządu masą upadłości, brak jest legitymacji procesowej formalnej po stronie upadłego. Jeżeli proces dotyczy masy upadłości, nie może być on dalej prowadzony bez udziału zarządcy albo syndyka, którzy wstępują do niego jako procesowi zastępcy pośredni upadłego – działający w imieniu własnym, ale na rzecz upadłego (art. 139 i 144 Pr. up. i n.). Natomiast w razie ogłoszenia upadłości likwidacyjnej podmiotu występującego w toczącym się procesie w charakterze strony pozwanej, niezależnie od braku po stronie pozwanego legitymacji procesowej, dalsze toczenie procesu jest zasadniczo niedopuszczalne. Wynika to z podstawowej zasady postępowania upadłościowego, zgodnie z którą po ogłoszeniu upadłości likwidacyjnej wyłącznym trybem dochodzenia wierzytelności upadłościowych jest ich zgłoszenie do masy i ustalenie przez sędziego komisarza. W końcu w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu z tzw. zarządem własnym upadłego brak jest prawnych przeszkód dla kontynuowania procesu wszczętego tak przed, jak i po ogłoszeniu upadłości. W tej sytuacji nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do toczącego się procesu jako pomocnik upadłego – ma uprawnienia interwenienta ubocznego, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym (art. 138 Pr. up. i n.). Upadły zachowuje legitymację procesową również w aspekcie formalnym.

Powyższymi założeniami odpowiadają przyjęte w projekcie rozwiązania legislacyjne:

- 1) ogłoszenie upadłości którejkolwiek ze stron procesu wraz z pozbawieniem jej prawa zarządu albo ogłoszenie upadłości likwidacyjnej powoda

W tym przypadku sąd z urzędu zawiesza postępowanie procesowe (art. 174 § 1 pkt 4). Celem zawieszenia postępowania jest usunięcie przeszkody powstałej na skutek ogłoszenia upadłości – utrata przez upadłego formalnej legitymacji procesowej. Z tych względów przepis § 3 art. 174 nakazuje zawiadomienie zarządcy albo syndyka o trwającym procesie i zarazem wyznaczenie mu terminu sądowego na wstąpienie do tego postępowania. Norma ta nawiązuje do regulacji zawartej w art. 65 ust. 1 Pr. up. i n. Końcowe zdanie § 3 art. 174 określa skutki biernej postawy zarządcy lub syndyka, który w terminie wyznaczonym przez sąd nie złożył oświadczenia o wstąpieniu lub odmowie wstąpienia do postępowania. Z chwilą złożenia przez syndyka lub zarządcę oświadczenia o wstąpieniu do procesu bądź z chwilą odmowy wstąpienia (bezskutecznym upływem terminu do złożenia takiego oświadczenia – art. 174 § 3) postępowanie należy podjąć z udziałem syndyka lub zarządcy albo z udziałem upadłego (art. 180 § 1 pkt 5).

2) ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego

W przypadku ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego proces dotyczący masy upadłości podlega umorzeniu (art. 182¹). Umorzenie następuje z uwagi na niedopuszczalność dalszego procedowania i w konsekwencji wyrokowania co do wierzytelności upadłościowych. Wynika to ze wskazanej powyżej ogólnej zasady prawa upadłościowego, zgodnie z którą wierzytelności podlegające zaspokojeniu z masy upadłości nie mogą być dochodzone w procesie cywilnym. Można wprowadzić argumentować, że w takiej sytuacji występuje jedynie tzw. czasowa niemożność toczenia procesu, co przemawiałoby raczej za dotychczas stosowaną konstrukcją zawieszenia postępowania, jednakże praktyka obrotu gospodarczego wyraźnie wykazuje, że potrzeba powrotu do procesu, w szczególności po zakończeniu postępowania upadłościowego, zdarza się stosunkowo rzadko. Obecnie, po stosunkowo długim zazwyczaj okresie zawieszenia procesu, co ma miejsce przez czas trwania postępowania upadłościowego, proces cywilny zostaje umorzony. Podstawą umorzenia jest bądź następcza bezprzedmiotowość procesu – uzyskanie przez wierzyciela tytułu egzekucyjnego przeciwko upadłemu w postaci wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności (art. 264

ust. 1 Pr. up. i n.), brak jakiegokolwiek majątku dłużnika po przeprowadzonej likwidacji masy upadłości i dokonaniu ostatecznego podziału funduszy masy – bądź niedopuszczalność dalszego toku procesu wynikającą z ustania bytu prawnego upadłego i tym samym utraty zdolności sądowej (art. 85 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (K.s.h.), art. 289 § 1 K.s.h., art. 477 § 1 K.s.h., art. 136 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze). Uwzględniając jednak teoretyczną możliwość dalszego toczenia się procesu po ukończeniu postępowania upadłościowego (uchylenie, prawomocne zakończenie albo umorzenie upadłości) albo po prawomocnej odmowie uznania wierzytelności (art. 145 ust. 1 Pr. up. i n.), projekt w art. 182¹ § 2 przewiduje prawo wierzyciela (powoda w umorzonym procesie) do ponownego wniesienia powództwa w terminie trzech miesięcy. Wówczas, zgodnie z art. 182¹ § 2 zachowane zostają skutki, jakie ustawa wiąże z poprzednio wytoczonym powództwem, w tym również w zakresie przerwania biegu przedawnienia dochodzonych roszczeń. Postępowanie dowodowe przeprowadzone w uprzednio umorzonym procesie nie wymaga powtórzenia. Reguły te znajdują zastosowanie również w przypadku zmiany postanowienia o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego na postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu (art. 182¹ § 3).

- 3) ogłoszenie upadłości strony z możliwością zawarcia układu i pozostawieniem upadłemu zarządu własnego

W razie ogłoszenia upadłości z pozostawieniem upadłemu zarządu własnego brak jest jakichkolwiek podstaw do zawieszenia postępowania, a tym bardziej jego umorzenia. Z tych względów taka sytuacja procesowa nie została w ogóle objęta dyspozycją art. 174 § 4 pkt 1 i art. 182¹. Postępowanie procesowe bez przeszkód toczy się dalej.

11. Inne zmiany przewidziane w projekcie:

1) zawieszenie i umorzenie postępowania

Wydaje się, że w nieodległej perspektywie konieczna jest całościowa reforma instytucji zawieszenia postępowania, w kształcie, w jakim występuje ona obecnie w procesie cywilnym. Zadanie to jednak wykracza poza założony zakres niniejszej nowelizacji. W jej ramach skrócone zostały jedynie terminy trwania zawieszenia postępowań, po upływie których możliwe jest ich umorzenie. W postępowaniu w sprawach gospodarczych roczny termin przewidziany przez art. 479¹¹ w dotychczasowym brzmieniu skrócony został do sześciu miesięcy. Wydaje się bowiem, że brak jest jakichkolwiek podstaw do dłuższego utrzymywania stanu zawieszenia sprawy, w przypadku niepodejmowania przez stronę powodową działań zmierzających do nadania jej dalszego biegu (przyczyny zawieszenia z art. 177 § 1 pkt 6). W szczególności przy obecnym stopniu rozwoju środków komunikowania i informowania oraz konstrukcji doręczeń zastępczych dla przedsiębiorców, przewidzianej w art. 133 § 2a i art. 139 § 3, termin sześciomiesięczny jest terminem zupełnie wystarczającym dla wskazania aktualnego adresu strony pozwanej lub ostatniego adresu ujawnionego w rejestrze lub ewidencji. Z podobnych przyczyn zostały skrócone terminy trwania zawieszenia przewidziane w art. 182.

2) ukaranie grzywną strony lub jej pełnomocnika

Art. 214 § 2 i 3 wprowadza zupełnie nowe rozwiązanie, penalizujące szczególnie rażące zachowania stron i pełnomocników, które prowadzą do bezzasadnego odroczenia rozprawy. Zgodnie z tą propozycją, sąd może skazać na grzywnę stronę lub jej pełnomocnika, jeżeli powołała się ona (jej pełnomocnik) w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy, albo w wyznaczonym przez sąd terminie nie wykaże uprzednio powołanych przez siebie okoliczności. Projektowana norma jest ściśle związana z dotychczasowym art. 214, stąd umiejscowienie jej jako § 2 i 3 tego przepisu. Art. 214 przewiduje obligatoryjne odroczenie rozprawy, między innymi w przypadku nieobecności strony (jej pełnomocnika) wywołanej nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi prze-

szkodą, której nie można było przewyżyć. W praktyce strony i pełnomocnicy, powołując się na nagłość i nieprzewidywalność zdarzenia, niejednokrotnie tuż przed rozpoczęciem rozprawy informują sąd o niemożności przybycia na rozprawę, wnosząc zarazem o jej odroczenie. Sąd zazwyczaj nie jest w stanie na bieżąco zweryfikować prawdziwości twierdzeń stron lub pełnomocników o nagłej chorobie, która niespodziewanie zaskoczyła stronę (jej pełnomocnika), czy wypadku komunikacyjnym, który wydarzył się w drodze na rozprawę. W efekcie rozprawa zostaje odroczone, sąd zaś wyznacza stronie lub jej pełnomocnikowi odpowiedni termin celem wykazania podanych przez nią okoliczności. W razie niewykazania faktycznego zaistnienia tych okoliczności, a tym samym świadomego lekceważenia sądu, jedyną dolegliwość, która może w tym przypadku spotkać stronę, to obowiązek zwrotu kosztów wywołanych niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem (art. 103 § 1). Z tych względów zasadne wydaje się wprowadzenie proponowanej regulacji penalizującej tego typu zachowania, a zarazem dyscyplinującej strony i ich pełnomocników. Przedmiotem ochrony jest w tym przypadku zarówno prawidłowy tok postępowania, jak i powaga sądu. Konsekwencją dodania § 3 w art. 214 jest zmiana brzmienia art. 394 § 1 pkt 5.

3) doręczenie zastępcze – art. 139 § 3

Zmiana brzmienia tego artykułu jest związana z koniecznością doprecyzowania jego treści. Zachodzi konieczność wyraźnego wskazania skutku nieujawnienia przez osobę fizyczną zmiany jej adresu zamieszkania w ewidencji działalności gospodarczej. Zarazem, zważywszy na obowiązek sądu rejestrowego w odniesieniu do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej pouczenia o skutkach zaniechania ujawnienia w rejestrze zmiany adresu, analogiczny obowiązek – w odniesieniu do osób fizycznych – nałożony został na organ rejestracyjny w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej.

12. Rozszerzenie kompetencji referendarzy sądowych

Instytucja referendarza sądowego została wprowadzona do procesu cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Na mocy tej ustawy referendarzowi nadano kompetencje do wydania nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym. Rozwiązanie to spotkało się z krytyką ze strony sądów. Wskazywano, że tak wąskie ujęcie kompetencji procesowych referendarza sądowego, ograniczone do możliwości wydawania tylko jednego rodzaju orzeczeń, nie przyczynia się faktycznie w żaden istotny sposób do usprawnienia toku postępowania cywilnego. Dalsze rozszerzenie kompetencji procesowych referendarza sądowego przewiduje ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Powierza ona referendarzowi prawo do podejmowania wskazanych w ustawie czynności w przedmiocie orzekania o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W szczególności referendarzowi sądowemu przyznano kompetencje do podejmowania czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych (art. 118), przyznawania i ustalania należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron (art. 93 ust. 1), dokonywania zwrotu nadpłaconych opłat sądowych (art. 82), rozkładania na raty lub odroczenia zapłaty należności sądowych (art. 125), a także kompetencje do szczegółowego wyliczenia kosztów procesu, zgodnie z zasadami przyjętymi w tym zakresie przez sąd w orzeczeniu kończącym sprawę (art. 108 K.p.c.). Zarazem w uzasadnieniu projektu tej ustawy wskazano na możliwość dalszego rozszerzenia w przyszłości uprawnień procesowych referendarza sądowego.

Niniejszy projekt kontynuuje i rozwija wskazane wyżej tendencje. Kompetencje referendarza zostają poszerzone o dalszy zakres czynności procesowych: wydawanie zarządzeń wzywających do uzupełnienia braków formalnych pism procesowych oraz wzywających do uiszczenia należnej opłaty sądowej, a także zwrot pism po bezskutecznym upływie terminu do ich uzupełnienia lub opłacenia (art. 130⁵, art. 479^{8a} § 6), wydawanie postanowień w przedmiocie stwierdzenia prawomocności orzeczeń (art. 364 § 2). Ponadto, w zgodzie z postulatami zgłaszanymi przez przedstawicieli praktyki, projekt przewiduje poszerzenie kompetencji

referendarza sądowego na możliwość wydawania wszelkich zarządzeń w postępowaniu upominawczym (art. 497¹). W efekcie, zakładając prawidłową organizację pracy sądu i odpowiednią liczbę referendarzy sądowych w poszczególnych wydziałach procesowych, sprawa zakwalifikowana przez Przewodniczącego Wydziału do rozpoznania w postępowaniu upominawczym w całości pozostawać będzie w kompetencji referendarza sądowego, aż do skutecznego wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od wydanego nakazu zapłaty lub przekazania tej sprawy do trybu „zwykłego”. Projekt w szerokim zakresie powierza również referendarzom możliwość nadawania klauzul wykonalności, z wyłączeniem jedynie tego rodzaju spraw, w których konieczne jest rozstrzygnięcie zagadnień prawnych, wykraczających poza formalną kontrolę tytułu egzekucyjnego (art. 781 § 1¹). Rzecz jasna referendarz sądowy nie jest sądem. Jednakże nadawanie klauzul wykonalności tytułom egzekucyjnym nie wydaje się być „wymierzaniem sprawiedliwości” w rozumieniu art. 175 Konstytucji RP. Najogólniej rzecz ujmując, funkcja „wymierzania sprawiedliwości” to rozstrzygnięcie sporów prawnych wynikających z norm prawa cywilnego, karnego i administracyjnego. Tak również pojęcie to ujmuje Trybunał Konstytucyjny, powołując się na pogląd powszechnie przyjęty w doktrynie prawa: „do istoty wymiaru sprawiedliwości należy rozstrzygnięcie sporów prawnych – sporów ze stosunków prawnych” (wyrok z 10.05.2000 r., K. 21/99, OTK 2000, z. 4, poz. 109).

W postępowaniu klauzulowym, co do zasady, nie podlega badaniu i kontroli sama treść tytułu egzekucyjnego oraz wynikające z niego prawa i obowiązki stron. Rozstrzygnięcia wydawane w tym postępowaniu mają zasadniczo charakter deklaracyjny – stwierdzają występowanie przesłanek formalnych, które umożliwiają wykonanie danego tytułu egzekucyjnego w drodze egzekucji. W efekcie dokonywana w tym postępowaniu kontrola ma charakter mocno ograniczony i formalny, stanowi raczej zagadnienie ze sfery ochrony prawnej niż sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

W powyższym kontekście warto wskazać na rozwiązania istniejące w prawie niemieckim. W Niemczech klauzule wykonalności tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu nadają sekretarze sądowi (Urkundsbeamte). Natomiast tak zwane

„klauzule kwalifikowane”, w szczególności uzupełniające treść tytułu egzekucyjnego (np. jeżeli wykonalność uzależniona jest od zajścia zdarzenia, które powinien udowodnić wierzyciel) albo zmieniające zakres podmiotowy tytułu (np. następstwo prawne w postępowaniu klauzulowym), nadawane są przez referendarzy sądowych (Rechtspfleger). Z kolei aktom notarialnym, a więc pozasądowym tytułom egzekucyjnym, klauzulę wykonalności nadaje sam notariusz.

Ponadto projekt przewiduje ujednoczenie kompetencji referendarza w postępowaniu rejestrowym, z wyłączeniem jedynie czynności wymagających przeprowadzenia rozprawy (art. 509¹ § 2). Dotychczas istniejące ograniczenie w tym zakresie – wyłączenie możliwości wydawania przez referendarza postanowień zarządzających pierwszy wpis spółek akcyjnych oraz dokonywania wpisu zmian w statutach tych spółek – przyjęte na samym początku jako pewne rozwiązanie tymczasowe, straciło na obecnym etapie swoje uzasadnienie. W szczególności dotychczasowa praktyka rejestrowa nie potwierdza pewnych obaw, które wiązały się z powierzeniem referendarzom dokonywania czynności w tym postępowaniu.

Analizując zakres kompetencji referendarza sądowego wynikający z niniejszego projektu, należy uwzględnić dwa zasadnicze elementy.

Po pierwsze, Kodeks postępowania cywilnego przewiduje szczególny środek zaskarżania orzeczeń (a więc postanowień i zarządzeń) wydawanych przez referendarza sądowego. Na orzeczenie referendarza przysługuje skarga, wniesienie której, co do zasady (konieczny wyjątek w tym zakresie przewiduje art. 398²² § 2 in fine), powoduje utratę mocy tego orzeczenia. Sąd, do którego wniesiona została skarga, rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji (art. 398²² § 3). Tak ukształtowany środek zaskarżenia zapewnia stronom postępowania prawo do merytorycznego rozpoznania przez sąd, z zachowaniem kontroli instancyjnej według zasad ogólnych, każdego zagadnienia procesowego będącego uprzednio przedmiotem rozpoznania przez referendarza. W ten sposób założone w projekcie usprawnienie toku postępowania cywilnego przez rozszerzenie kompetencji refe-

referendarza nie wyłącza zarazem prawa do sądu, w najbardziej tradycyjnym rozumieniu tej zasady.

Po drugie, zakres kompetencji nadanych referendarzowi sądowemu na mocy niniejszego projektu obejmuje czynności w założeniu nieskomplikowane pod względem prawnym, powtarzalne i dotyczące nade wszystko zagadnień formalnoprocesowych. Obszar merytorycznego rozstrzygnięcia o prawach i obowiązkach stron procesu pozostaje wyłączną domeną sądu i przewodniczącego.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Ustawa oddziałuje na nieograniczony krąg podmiotów. W pierwszym rzędzie są to przedsiębiorcy występujący w charakterze stron procesowych przed sądem gospodarczym. Zważywszy jednak, że pewne rozwiązania projektowanej ustawy dotyczą również zmiany regulacji ogólnych w zakresie postępowania cywilnego, oddziaływanie ustawy dotyczy wszystkich podmiotów, które jako strony lub pełnomocnicy stron mogą występować w postępowaniu cywilnym. Projekt ma szczególnie istotne znaczenie dla funkcjonowania sądów cywilnych i gospodarczych.

2. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość

Ze względu na to, że zasadniczym celem projektu jest usprawnienie i racjonalizacja przebiegu postępowania, w szczególności w sprawach gospodarczych, będzie miało to pośrednie przełożenie na rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorców, a w konsekwencji na wyniki ich działalności, również w aspekcie konkurencyjności.

3. Wpływ na rynek pracy

Wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na rynek pracy.

4. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na sytuację i rozwój regionów.

5. Wpływ na finanse publiczne

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

6. Konsultacje społeczne

W toku prac legislacyjnych Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do prezesów wszystkich sądów okręgowych z prośbą o przedstawienie własnych propozycji zmierzających do usprawnienia postępowania gospodarczego. Znaczna część zgłoszonych w tym zakresie sugestii została uwzględniona w tekście przygotowanego projektu.

Projekt został przedłożony do zaopiniowania Sądowi Najwyższemu, Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu i Krajowej Radzie Sądownictwa. Stanowisko zajął Sąd Najwyższy, którego uwagi dotyczące kwestii zgodności projektu z Konstytucją RP zostały uwzględnione.

W ramach konsultacji społecznych projekt ustawy został wysłany do: Krajowej Rady Radców Prawnych, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Notarialnej, Krajowej Rady Komorniczej, organizacji przedsiębiorców: Business Centre Club, Krajowej Izby Gospodarczej, Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych, Konfederacji Pracodawców Polskich, Związku Rzemiosła Polskiego oraz Związku Banków Polskich. Podmioty te – z wyjątkiem Krajowej Rady Radców Prawnych, Związku Rzemiosła Polskiego i Krajowej Rady Komorniczej – nie wyraziły opinii w przedmiocie projektu. Uwagi zgłoszone przez wymienione podmioty były przedmiotem rozważań i w części zostały uwzględnione w projekcie.

7. Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.
8. Tok prac legislacyjnych nad projektowaną ustawą rozpoczął się jeszcze przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414), tj. przed dniem 7 marca 2006 r., i z tych względów projekt ten nie podlegał procedurom przewidzianym tą ustawą.

URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ STANU

Jarosław Pietras

Sekr.Min.JP- 704 /06/DP/mw

Warszawa, 28.03. 2006 r.

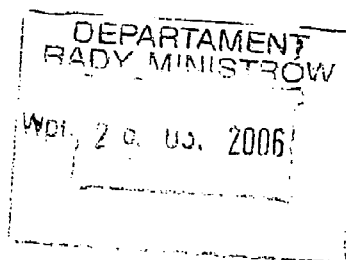
Pani
Jolanta Rusiniak
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, wyrażona na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Ministra Jarosława Pietrasa, działającego z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej.

W związku z przedstawionym projektem ustawy (pismo nr RM-10-46-06), pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

Do uprzejmej wiadomości:
Pan Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

2006-03-28